

הַלְבוֹת מַלְוָה וְלוֹוֶה פָּרַק יא

א. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּפָנֵי עֵדִים, אוֹ שְׁאָמַר לְעֵדִים הָיוּ עָלַי עֵדִים שְׁאֵנִי חַיֵּב לְזֶה מָנָה, אוֹ אַתֶּם עֲדֵי שְׁאֵנִי חַיֵּב לְזֶה מָנָה זֶה הִיא הַנִּקְרָאת מַלְוָה עַל פֶּה, וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים; לְפִיכָךְ אִם טַעַן אַחֵר כֵּךְ וְאָמַר פָּרַעְתִּי נִשְׁבַּע הַסֵּת, וְנִפְטָר.

ב. אֲבָל הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בִּשְׁטָר, צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים; לְפִיכָךְ אִם טַעַן וְאָמַר פָּרַעְתִּי שְׁטָר זֶה, אֵינּוּ נֶאֱמָן, אֲלֹא אוֹמְרִים לוֹ אוֹ הִבָּא עֵדִים, אוֹ עֲמַד וְשִׁלַּם לוֹ חוֹבוֹ.

ג. לְפִיכָךְ הָאוֹמֵר לְעֵדִים, הָיוּ עָלַי עֵדִים שְׁאֵנִי חַיֵּב לְזֶה מָנָה אֵין כּוֹתְבִין עֲדוּתָן וְנוֹתְנִין לַמַּלְוֶה: שְׁלֹא יַחֲזִירוּ עֲדוּת עַל פֶּה מַלְוֶה בִּשְׁטָר, עַד שְׁיֹאמַר לָהֶן הַלוֹוֶה כָּתְבוּ שְׁטָר וַחֲתָמוּ בוֹ וַתֵּנוּ לוֹ. וְאִם עַל פִּי שְׁאָמַר לָהֶן כֵּךְ, צָרִיכִין לְהַמְלִיךְ בוֹ אַחֵר שֶׁחֲתָמוּ בִּשְׁטָר, וְאַחֵר כֵּךְ נוֹתְנִין הַשְׁטָר בְּיַד הַמַּלְוֶה.

ד. קָנוּ מִיָּדוֹ שֶׁהוּא חַיֵּב לוֹ מָנָה הָרִי אֵלּוֹ כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין, אִם עַל פִּי שְׁלֹא אָמַר לָהֶן כָּתְבוּ: שְׁסֵתָם קִנְיָן לְכַתִּיבָה עוֹמֵד, וְאֵינּוּ צָרִיכִין לְהַמְלִיךְ בוֹ.

ה. לוֹוֶה שֶׁכָּתַב שְׁטָר בְּכַתֵּב יָדוֹ, וְהָעִיד בוֹ עֵדִים וְנָתְנוּ לַמַּלְוֶה הָרִי זֶה שְׁטָר כָּשֵׁר. וְכֵן אִם כָּתַב שְׁטָר, אִם עַל פִּי שְׁאֵין בוֹ עֵדִים, וְנָתְנוּ לַמַּלְוֶה בְּפָנֵי עֵדִים הָרִי זֶה מַלְוֶה בִּשְׁטָר: וְהוּא שִׁיְהִיָּה כָּתַב שְׁאֵינּוּ יָכוֹל לְהַזְדִּיף, וְיִקְרָאוּ אוֹתוֹ הָעֵדִים שְׁנִמְסֵר בְּפָנֵיהֶם. וְיֵשׁ מִן הַגְּאוֹנִים שֶׁהוֹרָה שְׁצָרִיךְ לוֹמַר לְעֵדִים שֶׁמָּסְרוּ בְּפָנֵיהֶם, חֲתָמוּ וְהָעִידוּ שְׁנִמְסֵר בְּפָנֵיהֶם.

ו. הוֹצִיא עָלָיו כָּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיֵּב לוֹ, וְאֵין שֵׁם עֵדִים אִם עַל פִּי שֶׁחֲזוּק כָּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין, הָרִי זֶה כְּמַלְוֶה עַל פֶּה לְכָל דְּבָר. וְאִם טַעַן שֶׁפָּרַע נִשְׁבַּע הַסֵּת, וְנִפְטָר; וְאֵינּוּ גוֹבֶה בְּכַתֵּב זֶה לֹא מִן הַיּוֹרֵשׁ, וְלֹא מִן הַלְקוּחוֹת.

ז. כָּל מַלְוֶה שֶׁבִּשְׁטָר גּוֹבֶה אוֹתָהּ מִן הַיּוֹרֵשִׁין, וְגוֹבֶה אוֹתָהּ מִן הַלְקוּחוֹת, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר. וּמַלְוֶה עַל פֶּה גּוֹבֶה אוֹתָהּ מִן הַיּוֹרֵשִׁין, וְאֵינּוּ גּוֹבֶה אוֹתָהּ מִן הַלְקוּחוֹת: לְפִי שְׁאֵין לָהּ קוֹל, לְפִיכָךְ לֹא יִטְרֹף בָּהּ. אֲבָל מַלְוֶה שֶׁבִּשְׁטָר, קוֹל יֵשׁ לָהּ; וְהַלּוֹקֵחַ הַפְּסִיד עַל עַצְמוֹ, שְׁלֹא שָׂאֵל עַד שִׁידַע שְׁנִכְסִיו שֶׁלְּזֶה מְשַׁעֲבָדִין בְּמַלְוֶה שְׁעָלָיו, שֶׁכָּל נִכְסֵי הַלוֹוֶה תַּחַת שְׁעִבּוּד הַמַּלְוֶה, מִן הַתּוֹרָה.

ח. הַמוֹכֵר שָׁדָהוּ בְּעֵדִים, וְיִצְאָת מִתַּחַת יְדֵי הַלּוֹקֵחַ אִם עַל פִּי שְׁאֵין שֵׁם שְׁטָר בְּיַד הַלּוֹקֵחַ, הָרִי זֶה חוֹזֵר וְטוֹרֵף מִנִּכְסִים מְשַׁעֲבָדִים כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר: שֶׁכָּל הַמוֹכֵר בְּפִרְהָסָהּ מוֹכֵר, וְקוֹל יֵשׁ לוֹ.

ט. אֵין הַהֲלוֹאָה שְׁעַל פֶּה נִגְבִּית מִן הַיּוֹרֵשִׁין, אֲלֹא בְּאַחַד מִשְׁלוֹשֶׁה דְּבָרִים אֵלּוֹ: כְּשֶׁחַיֵּב מוֹדָה בָּהּ, וְצוּהָ בְּחָלְיוֹ שִׁישׁ לְפָלוּנִי עָלָיו חוֹב עֲדִין. אוֹ שֶׁהִיתָה הַהֲלוֹאָה לְזָמָן, וְלֹא הִגִּיעַ זְמַן לְפָרְעָה; וַחֲזָקָה הִיא שְׁאֵין אָדָם פּוֹרֵעַ בְּתוֹךְ זְמָנוֹ. אוֹ שֶׁנִּדְוָהוּ עַד שִׁיתָן, וְיָמָת בְּנִדְוָיו. כָּל אֵלּוֹ גּוֹבִין מִן הַיּוֹרֵשׁ, בְּלֹא שְׁבוּעָה.

י. אֲבָל אִם בָּאוּ עֵדִים שֶׁהִיא אֲבִיהֶן חַיֵּב לְזֶה מָנָה, אוֹ בְּפָנֵינוּ הַלוּוֶה אֵינּוּ גּוֹבֶה מִן הַיּוֹרֵשׁ כָּלוּם, שְׁמָא פָּרְעוּ: שֶׁהַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּעֵדִים, אֵינּוּ צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים. וְכֵן אִם הוֹצִיא כָּתַב יָד אֲבִיהֶן שֶׁהוּא חַיֵּב לוֹ אֵינּוּ גּוֹבֶה בוֹ כָּלוּם, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יא. לווה שאין לו מטלטלין ויש לו קרקע אם נודע לבית דין שתלה מעותיו ביד אחרים, כופין אותו למכר ולתן לבעל חובו. ואם לא נודע להם דבר זה, מחרימין על מי שיודע לו מטלטלין או מי שיש לו מטלטלין ולא יביאם; ואחר כך יורדין לבינונית שבנכסיו, ומגבין לבעל חובו כמו שיתבאר.

יב. במה דברים אמורים, בזמן שנפרעין מן הלווה עצמו. אבל הבא להפרע מן היורש, בין קטן בין גדול לא יפרע מן המטלטלין, אפלו היו מפקדין או מלוה אצל אחרים: שהמטלטלין אינן תחת שעבוד בעל חוב מן התורה.

יג. מצוה על היתומין לפרע חוב אביהן, מן המטלטלין שהניח. ואם לא רצה היורש לתן, אין כופין אותו; ואם תפס בעל חוב מחיים, גובה מהן. טען שמחיים תפסתי, והיורש טען שאחר מיתה תפס על היורש להביא ראיה; או ישבע המלוה שפך וכך הוא חייב לו, ויכול לטען עד כדי דמיהן, וכולל בשבועתו שמחיים תפס.

יד. היו הדברים שתפס שטרות, וטען שהן משכון בידו על חובו, ושמחיים תפס על המלוה להביא ראיה שמחיים תפס; ואם לא הביא ראיה יחזיר ליורשים, מפני שאינו טוען לקנות גופם אלא לראיה שבהן.

טו. יתומים שגבו קרקע בחוב שהיה לאביהן אצל אחרים יש לבעל חוב שלאביהם לחזר ולגבות אותה מהן, שהרי קרקע זו שלאביהם היא.

טז. ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, וזקף שמעון דמי השדה עליו מלוה לראובן, ומת ראובן, ובא בעל חוב שלראובן לטרף משמעון השדה, ופיסו שמעון במעות והלך לו הדין נותן שייבואו יורשי ראובן, ויתבעו שמעון במלוה שזקף עליו: שהרי אינה משתעבדת לבעל חוב שלראובן. לפיכך אם היה שמעון פקח נותן להן הקרקע שלקח מראובן במלוה שזקף על עצמו, וחוזר וטורף אותה מהן מפני המעות שנתן לבעל חובו שלראובן כדי שלא יטרף אותה ממנו: שהרי באחריות לקחה מראובן.

יז. כבר תקנו גאונים האחרונים כלם, שיהיה בעל חוב גובה מטלטלין מן היורשין; וכן דנין ישראל בכל בית דין שבעולם. אבל במערב היו כותבין בשטרי חובות, שיש לו לגבות מן הקרקע ומן המטלטלין, בין בחייו בין אחר מותו; ונמצא גובה על תנאי זה, יותר מן התקנה.

יח. וסיג גדול עשו בדבר שמא לא ידע הלווה בתקנה זו, ונמצא ממון יתומים יוצא שלא כדין: שאין כוח בתקנת אחרונים לחייב בה יתומים.